

بررسی آداب و رسوم ازدواج از نظر شهروندان تهرانی

نیر پیراهری^۱

چکیده

ازدواج یک سنت دیرینه اجتماعی است که از زمان‌های بسیار کهن و از آغاز زندگی اجتماعی مرسوم بوده است. برخی معتقدند تحولات اخیر موجب تغییر ارزش‌ها، باورها و آداب و رسوم ازدواج شده است اما برخی دیگر باورها و آداب و رسوم ازدواج را با اندکی تغییر همانند گذشته پا برجا می‌دانند. با توجه به این عقاید در مقاله حاضر سعی شده است نظر پاسخگویان تهرانی در مورد آداب و رسوم ازدواج بررسی شود.

کلیدواژه‌ها: انتخاب همسر، نامزدی، آداب و رسوم ازدواج، مراسم عروسی، جهیزیه

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار و دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی

مقدمه

در زندگی اغلب ما، خانواده مهم‌ترین رکن به شمار می‌رود. اکثر ما در خانواده به دنیا می‌آییم و بیشتر سال‌های کودکی و نوجوانی خود را خواه به اختیار، خواه به اجبار، در خانواده می‌گذرانیم. حتی افراد مجردی هم که تنها زندگی می‌کنند می‌توانند نزدیک‌ترین و دورترین اعضای «خانواده خود» را مشخص کنند و نام ببرند. گذشته از این، بیشتر ما در زندگی با کسانی آشنا می‌شویم و این امر ممکن است به تشکیل خانواده منجر شود که احتمال دارد فرزندان در آن پا به عرصه وجود بگذارند. به این ترتیب ما در داخل خانواده، در مقام همسر یا والد، دوران دیگری را آغاز می‌کنیم. حتی هنگامی که فرزندانمان خانه را ترک می‌کنند، با شرکت در مراسم خانوادگی یا مراقبت از بچه‌ها یا هدیه دادن به آنها، در مقام پدر بزرگ یا مادر بزرگ دوباره پیمان به میان کشیده می‌شود. همچنین در خانواده است که ما برای اولین بار تفاوت‌ها، تقسیم‌بندی‌ها و سلسله مراتب را تجربه می‌کنیم زیرا خانواده پیرامون جنسیت و سن شکل می‌گیرد. (برناردز، ۱۳۸۴: ۱۸)

به دلیل اهمیت خانواده و نقش اساسی آن در جامعه، مطالعه زندگی خانوادگی امری ضروری به نظر می‌رسد. این اهمیت تا آنجاست که جان برناردز زندگی خانوادگی را کلید فهم جامعه انسانی می‌داند. علاوه بر این، از نظر او درک زندگی خانوادگی، کلید پیشرفت جامعه و ایجاد جهانی شایسته و عادلانه و ضامن آینده‌ای مطمئن‌تر و ایمن‌تر است. (همان: ۵۵)

اگرچه قدمت خانواده به پیدایش انسان می‌رسد، کارکرد اساسی خانواده یعنی ادامه نسل، از طریق ازدواج تأمین می‌شود. به عقیده بسیاری از جامعه‌شناسان، ازدواج بخشی از نهاد خانواده تلقی می‌شود، زیرا خانواده با ازدواج آغاز می‌شود و بدون ازدواج، خانواده مفهوم چندان روشنی نخواهد داشت. (مهدوی، ۱۳۷۷: ۲) در نخستین تعاریفی هم که از خانواده ارائه شده، بر عواملی مانند ازدواج، خویشاوندی و فرزندزایی تأکید شده است. به این دلیل گفته می‌شود خانواده مرکب از افرادی است که براساس ازدواج، خویشاوندی یا پذیرش فرزند به دور هم جمع می‌شوند. (فربد، ۱۳۸۳: ۱۶۷)

بنابراین ازدواج یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اجتماعی، زیستی و فرهنگی مربوط به

جامعه و انسان محسوب می‌شود. این پدیده با ایجاد تغییرات اساسی در خانواده، منجر به پیدایش خانواده‌های تازه‌ای می‌گردد. از سوی دیگر، تغییر و تحولات اجتماعی در جهان معاصر امری مسلم و غیرقابل‌انکار است. بسیاری از نهادهای اجتماعی از جمله اقتصاد، سیاست و آموزش‌وپرورش در شبکه تغییر و تحولات اجتماعی، دگرگونی‌های خاصی را به خود دیده‌اند. (مهدوی، ۱۳۷۷: ۳) در این میان، نهاد خانواده و ازدواج نیز دچار تغییر و تحول شده است. این تغییر و تحول از جهات مختلفی مورد توجه صاحب‌نظران قرار گرفته است. گیدنز مهم‌ترین تغییراتی را که هم‌اکنون در سراسر جهان در خانواده رخ می‌دهد را در موارد زیر خلاصه کرده است:

۱. کلان‌ها (ایل) و دیگر گروه‌های خویشاوندی به هم پیوسته نفوذ خود را از دست می‌دهند.

۲. روند کلی در جهت انتخاب آزادانه همسر جریان دارد، ازدواج تنظیم شده محدود است و اعضای نسل جوان بویژه آنها که در نواحی شهری کار و زندگی می‌کنند، اغلب خواهان حق انتخاب شریک زناشویی خود هستند.

۳. حقوق زنان هم از نظر حق انتخاب در ازدواج و هم تصمیم‌گیری در خانواده بیش از پیش به رسمیت شناخته می‌شود.

۴. بیشتر ازدواج‌ها در فرهنگ‌های سنتی، ازدواج‌های خویشاوندی بود. از افراد انتظار می‌رفت یا مجبور بودند با شریک انتخاب شده از میان افراد خاصی که از طریق روابط خویشاوندی معین می‌شد، ازدواج کنند. این جریان به‌طور کلی روزبه‌روز کمتر می‌شود. (گیدنز، ۱۳۷۳: ۴۲۱)

البته گیدنز معتقد است که نباید با مبالغه درباره این روندها تصور کرد، خانواده هسته‌ای در همه جا به شکل مسلط خانواده تبدیل شده است. اما در اکثر جوامع دنیای امروز، خانواده گسترده همچنان متداول است و شیوه‌های عمل خانواده سنتی ادامه دارد. (همان: ۴۲۲)

جامعه ایران نیز در سال‌های اخیر، تحولات اقتصادی - اجتماعی چشمگیری را

تجربه کرده است. این تحولات با تأثیر بر الگوهای سنتی حیات خانواده در ایران، رفتارها و نگرش‌های جوانان را در باب ازدواج تغییر داده است. نتایج برخی تحقیقات نشان می‌دهد نگرش‌ها، معیارها و هنجارهای سابق در مورد ازدواج تغییر یافته است و امروزه نگرش‌ها، ارزش‌ها و دیدگاه‌های تازه‌ای در بین جوانان گسترش یافته است. در این مقاله نیز سعی میشود به بررسی تغییر و تحولات مربوط به آداب و رسوم ازدواج در میان شهروندان تهرانی پرداخته شود. اما با توجه به مهاجرت‌هایی که از اقصی نقاط کشور به تهران صورت گرفته، با فرهنگ‌های متفاوتی در مورد ازدواج روبه‌رو هستیم. با توجه به این شرایط سؤالی که مطرح میشود این است که در بین مردم تهران کدام رسم و رسوم ازدواج عمومیت بیشتری دارد؟ آیا شهروندان تهرانی پایبند باورها و ارزش‌های سنتی حاکم بر ازدواج هستند یا از آن فاصله گرفته و ارزش‌های جدیدی را جایگزین آن کرده‌اند؟

برای بررسی این موضوع از روش پیمایش و ابزار پرسشنامه استفاده شد. افراد بالای ۱۸ سال ساکن شهر تهران جامعه آماری پژوهش را تشکیل می‌دهند. حجم نمونه ۹۶۸ نفر است که این تعداد به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شده‌اند. نتایج نشان داد برخی از پاسخگویان از ارزش‌های سنتی مربوط به خانواده طرفداری کرده‌اند و در مقابل برخی دیگر بویژه نسل جوان و افراد تحصیل کرده در مقایسه با سایر گروه‌ها طرفدار ارزش‌های نوین بوده‌اند. هر چند در مورد برخی ارزش‌ها تفاوت چندانی بین گروه‌های مختلف سنی و تحصیلی وجود ندارد و گرایش فقط با ارزش‌های سنتی است.

مفاهیم

- **ازدواج:** از نظر گیدنز، ازدواج، پیوند جنسی به رسمیت شناخته شده از نظر اجتماعی و پسندیده بین دو فرد بزرگسال است. (گیدنز، ۱۳۷۳: ۱۸۵)
- ساروخانی نیز ازدواج را فرایندی از کنش متقابل بین دو فرد، یک مرد و یک زن می‌داند که برخی شرایط قانونی را تحقق بخشیده‌اند و مراسمی برای برگزاری زناشویی خود بر پا داشته‌اند و به‌طور کلی عمل آنان مورد پذیرش قانون قرار گرفته و به آن ازدواج اطلاق شده است. (ساروخانی، ۱۳۸۵: ۲۳)
- **شیربها:** این اصطلاح دال بر پیشکشی است که از جانب داماد و خویشان او به پدر و خویشان عروس داده می‌شود. (گولد، ۱۳۷۶: ۵۵۳)
- **مهریه:** مبلغی است که داماد در هنگام ازدواج به عروس یا خانواده‌اش می‌پردازد یا بر عهده می‌گیرد که در زمان دیگری بپردازد. (بستان، ۱۳۸۵: ۵۱)
- **جهیزیه:** هر آنچه زن به خانه شوهر برد یا به خانواده شوهر از جانب پدر یا خانواده‌اش هدیه شود. (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۲۰۷)
- **آداب و رسوم ازدواج:** منظور آداب و مراسمی است که همراه ازدواج هستند، حتی در جوامع اولیه نیز ازدواج یک دختر و پسر دور از چشم جامعه و بدون مراسم صورت نمی‌گرفت. این آداب و رسوم علاوه بر آنکه موجبات دوام زناشویی را فراهم می‌کنند عامل وحدت نیز محسوب می‌شوند.

روش

پژوهش حاضر با روش پیمایش و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری تحقیق را افراد بالای ۱۸ سال ساکن تهران تشکیل می‌دهند. در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای سه مرحله‌ای استفاده شده است. به این ترتیب که در مرحله نخست، از بین بلوک‌های ساختمانی، تعدادی بلوک انتخاب و سپس در مرحله دوم، تعداد و شماره پلاک خانوارهای نمونه در هر یک از بلوک‌های انتخابی مشخص شد. در مرحله سوم، در هر یک از خانوارهای انتخاب شده، پرسشگر با اولین

فرد ۱۸ سال به بالا مصاحبه کرده است. حجم نمونه ۹۶۸ نفر بوده و تحلیل یافته‌ها با استفاده از برنامه spss صورت گرفته است.

یافته‌های پژوهش

جامعه‌شناسان دو دسته از جوامع را از یکدیگر متمایز می‌کنند: جوامع جمع‌گرا و جوامع فردگرا. در جوامع جمع‌گرا، والدین و افراد بزرگتر خانواده به طور معمول نقش فعالی در همسریابی و همسرگزینی فرزندان ایفا می‌کنند و به خواسته‌ها و علایق جوانانی که می‌خواهند ازدواج کنند، چندان توجهی ندارند. این شیوه بیشتر در جوامعی یافت می‌شود که الگوی خانواده گسترده در آنها شایع است و ازدواج، اغلب می‌تواند وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده عروس و داماد را تحت تأثیر قرار دهد. در جامعه‌های این چنینی، افراد بزرگتر خانواده پسر و بویژه والدین، با ملاحظه همه جوانب، دختر را انتخاب می‌کنند و برای خواستگاری او نزد والدین یا بزرگ خانواده‌اش می‌روند. (بستان، ۱۳۸۵: ۴۴)

اما در جوامع فردگرا که ملل غربی نمونه‌های بارز آنها به شمار می‌آیند، الگوی دیگری از همسرگزینی دیده می‌شود. از ویژگی‌های اصلی این الگو، کاهش چشمگیر نقش نظارتی و تصمیم‌گیرندگی والدین در همسریابی جوانان، بویژه دختران است، روند کاهش نقش والدین و افزایش استقلال فرزندان در همسرگزینی، از نیمه نخست قرن بیستم تاکنون با شتاب بیشتری نسبت به دوره‌های گذشته ادامه یافته است. (همان: ۴۴)

در بسیاری از جوامع در حال توسعه، از جمله ایران که زندگی شهری و صنعتی، چهره اجتماع و بخشی از هنجارهای سنتی را دگرگون کرده است، شکل‌گیری الگوی برگرفته از سنت و تجدد را در امر انتخاب همسر شاهد هستیم. در این جوامع ضمن آنکه جوانان در همسرگزینی نقش فعالی برعهده گرفته‌اند، والدین نیز سهم ویژه خود را دارند. در بسیاری از موارد، آشنایی اولیه و دلبستگی جوانان به یکدیگر در محیط اجتماعی از قبیل محل کار، محل تحصیل و غیره صورت می‌گیرد. در مرحله بعد، پسر، والدین خویش را در جریان قرار می‌دهد و آنان نیز مورد بررسی و ارزیابی می‌کنند و

اگر دختر و خانواده‌اش را پسندیدند به خواستگاری اقدام می‌کنند. در غیر این صورت می‌کوشند از طریق نصیحت و ارشاد، پسر را از تصمیم خود برای ازدواج با دختر مورد نظر منصرف سازند. (همان: ۴۶)

طی این پژوهش که به منظور بررسی وضعیت ازدواج و آداب و رسوم ازدواج در میان شهروندان تهرانی انجام گرفت، با ۹۶۸ نفر مصاحبه شد. از این تعداد، ۴۹/۲ درصد را مردان و ۵۰/۸ درصد را زنان تشکیل داده‌اند. ۲۴/۱ درصد از پاسخگویان مجرد و ۷۵/۹ درصد متأهل هستند. ۱۸/۷ درصد از پاسخگویان بی‌سواد یا دارای تحصیلات در سطح ابتدایی هستند. تحصیلات ۱۸/۲ درصد در سطح راهنمایی و دبیرستان، ۳۹/۱ درصد دیپلم و ۲۴/۱ درصد بالاتر از دیپلم است. از نظر سنی، ۲۴/۳ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۱۸ تا ۲۴ سال، ۱۴/۶ درصد در گروه سنی ۲۵ تا ۲۹ سال، ۲۳/۲ درصد در گروه سنی ۳۰ تا ۳۹ سال، ۱۴/۹ درصد در گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ سال و ۲۳ درصد در گروه سنی ۵۰ سال و بیشتر قرار دارند. همچنین ۵/۶ درصد پاسخگویان را دانش‌آموزان، ۶/۱ درصد را دانشجویان، ۳۶/۹ درصد را خانه‌داران، ۸/۲ درصد را بازنشستگان، ۶/۸ درصد را سربازان و ۳۶/۳ درصد را شاغلان تشکیل داده‌اند.

در بررسی حاضر از پاسخگویان پرسیده شد موافقت خانواده‌ها با ازدواج پسران و دختران تا چه حد ضروری است؟ در پاسخ به این پرسش بیشترین درصد پاسخگویان (۸۰/۲ درصد) به میزان زیاد و خیلی زیاد معتقدند موافقت خانواده‌ها در امر ازدواج پسرانشان شرطی ضروری است. ۱۸/۳ درصد پاسخگویان این موافقت را به میزان کم و خیلی کم ضروری میدانند. تنها ۱/۴ درصد پاسخگویان موافقت خانواده‌ها را در این امر لازم نمی‌دانند.

در مورد دختران بیشترین درصد پاسخگویان (۸۴/۷ درصد) موافقت خانواده‌ها را در مورد ازدواج لازم می‌دانند. ۱۳/۹ درصد پاسخگویان به میزان کم و خیلی کم ضروری می‌دانند و ۱/۵ درصد نیز موافقت خانواده‌ها را در امر ازدواج دخترانشان لازم نمی‌دانند.

ملاحظه می‌شود گرایش مسلط در بین پاسخگویان، ضروری بودن موافقت والدین در امر ازدواج فرزندان است اما تبعیت دختران از رأی خانواده در امر ازدواج در مقایسه با پسران عمومیت بیشتری دارد.

همچنین از پاسخگویان درباره مناسب‌ترین روش در انتخاب همسر سؤال شد. ۴۲/۸ درصد پاسخگویان، مناسب‌ترین روش را انتخاب از سوی خانواده یا اقوام نزدیک ذکر کرده‌اند. در مقابل ۵۵/۱ درصد به انتخاب همسر از سوی خود فرد براساس آشنایی در محل کار، تحصیل و... اشاره کرده‌اند. مجردان بیش از متأهلان و دانشجویان، دانش‌آموزان، سربازان و بیکاران از انتخاب همسر از سوی خود فرد و بازنشستگان، خانه‌داران و شاغلان از انتخاب همسر از سوی خانواده طرفداری کرده‌اند. همچنین پاسخگویان دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم در مقایسه با پاسخگویان دیپلم و پایین‌تر، بیشتر ترجیح می‌دهند خود دست به انتخاب همسر بزنند. در بررسی گروه‌های سنی نیز مشخص شد که هر چه میزان سن پاسخگویان افزایش می‌یابد، تمایل به ازدواج سنتی بیشتر می‌شود.

در سؤال دیگری موافقت پاسخگویان با پیشنهاد ازدواج از سوی دختران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج داده‌ها نشان داد بیشترین درصد پاسخگویان با پیشنهاد ازدواج از سوی دختران یا اصلاً موافق نیستند (۳۸/۵ درصد) یا موافقت کم و خیلی کمی دارند (۳۱/۲ درصد). از کل پاسخگویان ۳۰/۱ درصد به میزان زیاد و خیلی زیاد با پیشنهاد ازدواج از سوی دختران موافق هستند. گفتنی است مردان بیش از زنان و مجردان بیش از متأهلان موافقت خود را با پیشنهاد ازدواج از سوی دختران اعلام کرده‌اند. همچنین هرچه بر میزان تحصیلات پاسخگویان افزوده می‌شود، میزان موافقت آنها با پیشنهاد ازدواج از سوی دختران افزایش می‌یابد.

آشنایی و معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج، در جوامعی که والدین نقش تعیین‌کننده در ازدواج و انتخاب همسر فرزندان خود ندارند، بستر مناسبی برای شناخت ویژگی‌ها، خصوصیات و شکل‌گیری ترجیحات و اولویت‌ها در انتخاب همسر آینده تلقی می‌شود. این امر با شکل‌گیری خانواده هسته‌ای، پیدایش و رشد فردگرایی، توسعه و مدرنیزاسیون همزمانی دارد و در حالی که در بسیاری از جوامع پدیده‌ای طبیعی و ضروری تلقی می‌شود، در بسیاری دیگر به عنوان رفتاری پاتولوژیک از آن یاد می‌گردد و ممنوعیت‌ها و محدودیت‌هایی بر آن وضع می‌شود. پژوهش حاضر نشان داد بیشترین درصد پاسخگویان، دوستی‌های قبل از ازدواج را در منجر شدن به یک ازدواج موفق

مؤثر نمی‌دانند (۳۱/۳ درصد) یا کمتر مؤثر می‌دانند (۳۶/۱ درصد). تنها ۳۲/۶ درصد پاسخگویان به میزان زیاد و خیلی زیاد با این عقیده موافقت دارند. مجردان بیش از متأهلان و دانشجویان، سربازان، بیکاران، دانش‌آموزان و شاغلان بیش از خانه‌داران و بازنشستگان از تأثیر دوستی‌های قبل از ازدواج در یک ازدواج موفق طرفداری کرده‌اند. همچنین بالاترین میزان موافقت، متعلق به دارندگان تحصیلات عالی (۴۶ درصد) و پایین‌ترین میزان متعلق به پاسخگویان بیسواد یا دارندگان تحصیلات ابتدایی (۲۷/۳ درصد) است.

سن ازدواج بویژه سن ازدواج دختر و فاصله سنی دختر و پسر در هنگام ازدواج نیز از متغیرهای مهم به شمار می‌روند زیرا بر ابعاد دیگر خانواده مانند باروری و ساختار قدرت خانواده تأثیر می‌گذارند. مطابق پژوهش انجام شده، بیشترین درصد پاسخگویان (۶۵/۳ درصد) پایین‌ترین سن مناسب برای ازدواج دختران را ۲۰ سال و کمتر می‌دانند. در مورد پسران نیز بیشترین درصد پاسخگویان (۳۷ درصد) پایین‌ترین سن مناسب برای ازدواج را ۲۴ تا ۲۵ سال ذکر کرده‌اند.

در مورد فاصله سنی مناسب برای ازدواج، بیشترین درصد پاسخگویان (۳۹/۷ درصد) ۵ سال را ذکر کرده‌اند. نکته قابل توجه این است که نسل جوان در مقایسه با میانسالان و بزرگسالان ترجیح می‌دهند فاصله سنی کمتری با همسرانشان داشته باشند.

در فرایند ازدواج و تشکیل خانواده، نامزدی دومین گام محسوب می‌شود. در حقیقت این گام، مرحله‌ای برای رسمی‌تر شدن روابط زوج‌های جوان است و هویت خانواده جدید و نوظهور را محیط پیرامون اعلام می‌کند. اکثر پاسخگویان (۷۴/۹ درصد) دوره نامزدی را به میزان زیاد و خیلی زیاد یک امر ضروری دانسته‌اند. زنان بیشتر از مردان، مجردان بیشتر از متأهلان و دانش‌آموزان، دانشجویان و سربازان و بیکاران بیشتر از خانه‌داران، شاغلان و بازنشستگان دوره نامزدی را ضروری دانسته‌اند. همچنین هرچه بر میزان تحصیلات پاسخگویان افزوده می‌شود، اعتقاد به ضروری بودن دوره نامزدی نیز افزایش می‌یابد و برعکس هرچه میزان سن پاسخگویان افزایش می‌یابد، اعتقاد به ضرورت دوره نامزدی کاهش می‌یابد.

در قسمت دیگر پژوهش میزان موافقت پاسخگویان با مهریه، جهیزیه و شیربها مورد سؤال قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد بیشترین درصد پاسخگویان با مهریه و جهیزیه به عنوان یک رسم دیرین موافق هستند اما با شیربها مخالفت دارند چنان که ۵۹/۷ درصد پاسخگویان با مهریه و ۶۵/۳ درصد با جهیزیه به میزان زیاد موافق بوده‌اند در حالی که ۴۹/۸ درصد پاسخگویان شیربها را در ازدواج ضروری ندانسته‌اند. در پاسخ به این پرسش که مهریه بهتر است کدام یک از موارد سکه، زمین و پول باشد، ۶۶/۳ درصد پاسخگویان به سکه، ۲۲/۶ درصد به زمین و ۱۱/۱ درصد به پول اشاره کرده‌اند.

در بین تمام مراسم و آداب و رسوم حیات انسانی، مراسم ازدواج از اهمیتی به سزا برخوردار است. پاسخگویان از بین مراسم مختلف ازدواج، برخی را ضروری و برخی دیگر را غیرضروری دانسته‌اند. بیشترین درصد پاسخگویان برگزاری مراسمی مانند جشن عروسی، جشن خنابندان، خرید حلقه نامزدی، پاتختی، بله‌برون، هدیه برای عروس و داماد به مناسبت اعیاد مختلف و تزئین ماشین عروس را خیلی ضروری دانسته‌اند. در مقابل، بیشترین درصد پاسخگویان مراسمی مانند جشن نامزدی، خرید عروسی با همراهی فامیل، عروس گردانی در شب عروسی، ماه غسل و نشان دادن جهیزیه را به میزان کمی ضروری شمرده‌اند. در جدول زیر درصدهای مربوط به هر یک از مراسم مختلف ذکر شده است.

نظر پاسخگویان درباره ضرورت برگزاری مراسم‌های مختلف ازدواج

موارد	اصلاً	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد
بله‌برون	۱۰/۸	۹	۳۰/۱	۳۹/۵	۱۰/۶
جشن نامزدی	۱۲/۵	۱۰/۴	۳۴/۸	۳۶/۴	۵/۸
جشن حنابندان	۲۱/۶	۹	۲۸/۵	۳۵/۲	۵/۶
جشن عروسی	۲/۷	۱/۹	۱۶/۸	۵۲/۷	۲۵/۹
خرید عروسی با همراهی فامیل	۲۸	۱۴/۷	۲۳/۹	۲۷/۲	۶/۱
خرید حلقه نامزدی	۳/۸	۳/۱	۱۴/۲	۵۳/۲	۲۵/۷
تزیین ماشین عروسی	۹	۹/۲	۳۰	۳۹/۲	۱۲/۶
هدیه برای عروس و داماد به مناسبت اعیاد مختلف	۶/۶	۷/۷	۳۰/۳	۴۴/۴	۱۱
عروس گردانی در شب عروسی	۲۹/۹	۱۳/۳	۲۴/۹	۲۵/۲	۶/۵
ماه غسل	۹/۴	۶/۹	۲۴/۲	۴۲/۷	۱۶/۸
پاتختی	۱۱/۴	۵/۲	۲۰	۴۸/۸	۱۴/۵
نشان دادن جهیزیه	۳۷/۵	۱۴/۵	۲۰/۹	۲۱/۸	۵/۲

همچنین در مورد نحوه برگزاری جشن عروسی، بیشترین درصد (۸۴/۵ درصد) به برگزاری جشن ساده و کم هزینه تمایل نشان داده‌اند و تنها ۱۵/۵ درصد از برگزاری جشن مفصل و باشکوه حمایت کرده‌اند. این حمایت در بین متأهلان بیشتر از مجردان و در بین بازنشستگان، شاغلان و خانه‌داران بیشتر از سربازان، بیکاران، دانشجویان و دانش‌آموزان بوده است. همچنین افراد بزرگسال در مقایسه با جوانان بیشتر از برگزاری جشن ساده و کم هزینه طرفداری کرده‌اند.

در پایان پژوهش از پاسخگویان خواسته شد سه مورد از آداب و رسوم ضروری و غیرضروری ازدواج را نام ببرند. در پاسخ به این پرسش، بیشترین درصد پاسخگویان از جشن عروسی، خرید حلقه نامزدی و بله‌برون به عنوان آداب و رسوم ضروری ازدواج و از رسم شیربها، نشان دادن جهیزیه به فامیل و حنابندان به عنوان آداب و رسوم غیرضروری ازدواج نام بردند.

نتیجه گیری

در مقاله حاضر تلاش شد آداب و رسوم ازدواج و ارزش‌های مربوط به آن از قبیل فاصله سنی مناسب زوجین، موافقت والدین با ازدواج فرزندان، مناسب‌ترین روش انتخاب همسر، آشنایی و معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج، موافقت با مهریه، جهیزیه و شیربها و ضرورت برگزاری مراسم مختلف ازدواج از نظر شهروندان تهرانی مورد بررسی قرار گیرد. نتایج این تحقیق به شرح زیر است:

- رضایت والدین در امر ازدواج فرزندان، گرایش مسلط در بین پاسخگویان است. اما در مقایسه، تبعیت دختران از رأی خانواده در امر ازدواج بیشتر از پسران است.
- مناسب‌ترین روش برای انتخاب همسر، از نظر بیشترین درصد پاسخگویان، انتخاب همسر از سوی خود فرد، براساس آشنایی در محل کار و تحصیل است. در این مورد، مجردان بیش از متأهلان، دانشجویان، دانش‌آموزان، سربازان و بیکاران بیش از شاغلان، خانه‌داران و بازنشستگان و دانش‌آموختگان دانشگاهی و جوانان بیش از افراد دارای تحصیلات دیپلم و پایتتر و میانسالان و بزرگسالان از انتخاب همسر از سوی خود فرد طرفداری کرده‌اند.

- بیشترین درصد پاسخگویان، با پیشنهاد ازدواج از سوی دختران یا اصلاً موافق نیستند یا موافقت کمی دارند. در این زمینه، مردان، مجردان و افراد دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم در مقایسه با سایر گروه‌ها از موضوع یاد شده بیشتر حمایت کرده‌اند.
- در مورد تأثیر دوستی‌های قبل از ازدواج در یک ازدواج موفق، بیشترین درصد پاسخگویان با این نوع ازدواج موافق نیستند یا میزان موافقت آنان کم است. متأهلان، خانه‌داران بازنشستگان و دارندگان تحصیلات دیپلم و پایین‌تر از دیپلم بیشتر از سایر گروه‌ها مخالف دوستی‌های قبل از ازدواج بوده‌اند.

- فاصله سنی مناسب مرد و زن از دید بیشترین درصد پاسخگویان ۵ سال است. نسل جوان در مقایسه با میانسالان و بزرگسالان ترجیح می‌دهند فاصله سنی کمتری با همسران خود داشته باشند.

- گرایش مسلط در بین پاسخگویان، ضروری دانستن دوره نامزدی است. در بین زنان، مجردان، دانش‌آموزان، دانشجویان، سربازان و بیکاران، افراد دارای تحصیلات

بالتر از دیپلم و جوانان در مقایسه با سایر گروه‌ها، اعتقاد به ضرورت دوره نامزدی افزایش می‌یابد.

- بیشترین درصد پاسخگویان با مهریه و جهیزیه موافق اما با شیربها مخالف هستند.
- در مورد مهریه، بیشتر پاسخگویان تمایل دارند نوع مهریه، سکه باشد.
- در مورد مراسم ازدواج نیز بیشتر پاسخگویان، برگزاری مراسمی مانند جشن عروسی، خرید حلقه نامزدی و... را خیلی ضروری و مراسمی مانند جشن نامزدی، خرید عروسی با همراهی فامیل و... را غیرضروری دانسته‌اند.
- همان‌گونه که نتایج داده‌ها نشان می‌دهد، در مورد فرایند ازدواج و آداب و رسوم مربوط به آن در بین شهروندان تهرانی ناهمگونی وجود دارد. چنان‌که برخی از آنان حامی ارزش‌های سنتی بوده‌اند و برخی دیگر از ارزش‌های سنتی فاصله گرفته و از ارزش‌های نوین حمایت کرده‌اند. همچنین در مورد برخی از ارزش‌ها، بین نسل جدید و قدیم تفاوت وجود دارد. نسل جدید طرفدار ارزش‌های جدید و نسل قدیم طرفدار ارزش‌های سنتی هستند اما در مورد برخی ارزش‌ها بین نسل قدیم و جدید تفاوت وجود ندارد. بنابراین می‌توان گفت شهروندان تهرانی از نظر ارزش‌های مربوط به ازدواج بین سنت و تجدد قرار گرفته‌اند.

منابع

۱. برناردز، جان (۱۳۸۴) درآمدی به مطالعات خانواده، حسین قاضیان، تهران: نشر نی.
۲. بستان، حسین (۱۳۸۵) اسلام و جامعه‌شناسی خانواده، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۳. ساروخانی، باقر (۱۳۷۰) دایره‌المعارف علوم اجتماعی، تهران: کیهان.
۴. ساروخانی، باقر (۱۳۸۵) مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، تهران: سروش.
۵. فرید، محمدصادق (۱۳۸۳) خانواده و نظام خویشاوندی، تهران: پشتون.
۶. گولد، جولیس (۱۳۷۶) فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر پرهام و دیگران، تهران: مازیار.
۷. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۳) جامعه‌شناسی، منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
۸. محسنی، منوچهر (۱۳۸۲) ازدواج و خانواده در ایران، تهران: انتشارات آرون.
۹. مهدوی، محمدصادق (۱۳۷۷) بررسی تطبیقی تغییرات ازدواج، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی